

Møteinnkalling

Utvalg: **Arbeidsutvalg for Midtre Nordland nasjonalparkstyre**
Møtested: Mail-møte
Dato: 13.03.2013
Tidspunkt: 10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 400 35630. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
AU 11/2013	Gåsvatnan landskapsvernområde - søknad om dispensasjon fra verneforskrift til oppkjøring av skiløype Trollhaugan-Godhola - Saltdal kommune		2012/2019
AU 12/2013	Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - søknad om dispensasjon forl uttak av never og torv i forbindelse med skifte av tak på fjellgårdene Bredek og Granneset - Statskog Helgeland og Helgeland Museum		2013/1181

Arkivsaksnr: 2012/2019-0

Saksbehandler: Ole Petter Rundhaug

Dato: 07.03.2013

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Arbeidsutvalg for Midtre Nordland nasjonalparkstyre	11/2013	13.03.2013

Gåsvatnan landskapsvernområde - søknad om dispensasjon fra verneforskrift til oppkjøring av skiløype Trollhaugan-Godhola - Saltdal kommune

Forslag til vedtak

Saltdal kommune v/ Rune Berg, gis med dette dispensasjon fra kap. IV, pkt. 7 i verneforskriften for Gåsvatnan landskapsvernområde, for bruk av snøskuter til preparering av skiløype i påsken i årene 2013-2015. Dispensasjonen gis etter naturmangfoldlovens § 48.

Dispensasjonen gis på følgende vilkår:

- Dispensasjonen gjelder for preparering av skiløypa som går fra Trollhaugan til Reinosthelleren /Godhola langs fast trase.
- All kjøring utenom angitte formål og løype er forbudt.
- Dispensasjonen gjelder f.o.m fredag før palmesøndag t.o.m 2.påskedag i perioden 2013-2015.
- Langfredag og 1. påskedag er skuterfrie dager.
- For å redusere eventuelle konflikter i forhold friluftsliv anmodes det om at det kjøres minst mulig i helgene.
- Kjøringen skal begrenses i størst mulig grad.
- Kjøring mellom kl. 23.00 og 07.00 er forbudt.
- Dispensasjonen gjelder for en (1) snøskuter (med sporsetter eller liknende) og det antall turer som trengs for nødvendig preparering.
- Hvis det er rein i området, skal det vises spesielt hensyn til denne

Bakgrunn

Midtre Nordland nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for Gåsvatnan landskapsvernområde, og skal behandle dispensasjonssøknader.

I mail datert 26.februar 2013 søker Saltdal kommune om dispensasjon fra verneforskriften for å videreføre tiltaket med oppkjøring av skiløype for allmennheten i området Skjevelfjellet, fra Trollhaugan til Reinosthelleren / Godhøla. Saltdal kommune har i mange år stått for preparering av denne løypa, dette er et attraktivt utfartsområde før og etter påska, med svært mange brukere. Løypa kommer delvis innenfor Gåsvatnan landskapsvernområde, og det er i disse årene gitt dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten til dette tiltaket. Kommunen ønsker en dispensasjon som kan gjelde for inneværende styreperiode 2013-2015, men har så langt fått ettårige dispensasjoner.

Utrykt vedlegg

- Søknad 26.02.2013

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt

- Verneforskrift for Gåsvatnan landskapsvernområde
- Naturmangfoldsloven

Grunnlaget for avgjørelsen

Gåsvatnan landskapsvernområde ble etablert ved kgl. res. av 8. september 1989. Verneforskriften forvaltes av Midtre Nordland nasjonalparkstyre.

Formålet med Gåsvatnan landskapsvernområde er å bevare et egenartet og vakkert naturlandskap, herunder

- Jarbrudalen med Russåga, Norges største uregulerte underjordiske elv.
- De botaniske meget rike områdene i Kvitberget og Skjevelfjellet.

I tillegg skal landskapsvernområdet sammen med Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, Saltfjellet landskapsvernområde og Storlia naturreservat bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange samiske og andre kulturminner. I utgangspunktet er det forbudt med all motorisert ferdsel innen Gåsvatnan landskapsvernområde, jf kap. IV, pkt. 7 i verneforskriften. Preparering av skiløype er ikke særskilt omtalt i verneforskriftene og må derfor behandles etter de generelle dispensasjonsreglene for disse verneområdene.

Ved ikrafttredelse av naturmangfoldloven 01.07.09 ble naturvernloven opphevet. For verneområder vernet etter naturvernloven fører dette til at verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse er satt ut av kraft (jf naturmangfoldlovens § 77 andre punktum). For Gåsvatnan landskapsvernområde vil det si at verneforskriftens kap. VIII ikke lenger er virksom.

Søknader etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen skal derfor vurderes etter naturmangfoldlovens § 48 i stedet. Etter § 48 i naturmangfoldloven kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Som grunnlag for beslutningen er søknaden også vurdert i henhold til prinsippene i naturmangfoldlovens § 8 til 12.

Vurdering

Saltdal kommune har i mange år stått for preparering av denne løypa i påsken for å tilrettelegge for egne innbyggere og dette er et attraktivt utfartsområde før og etter påska, med svært mange brukere. Omsøkte aktivitet, begrenset bruk av snøskuter for preparering av skiløype vurderes som et spesielt tilfelle som ikke strider mot verneformålet. Det foregår innenfor en begrenset

tidsperiode og er etter Midtre Nordland nasjonalparkstyres mening ikke i strid med verneverdiene eller verneformålet. Hovedformålet med vernet av Gåsvatnan landskapsvernområde er å bevare et egenartet og vakkert natur og kulturlandskap. Motorferdsel er i utgangspunktet forbudt i verneområdet da dette kan ha negative effekter for verneverdiene gjennom forstyrrelse, slitasje og støy. Samtidig vet vi at motorisert ferdsel på snødekt mark i et begrenset tidsrom, vil ha liten innvirkning på vegetasjonen med hensyn til slitasje.

Den omsøkte kjøringen er vurdert opp mot føre-var-prinsippet. Det foreslås derfor at det legges begrensninger på tidspunkt, antall skutere og en ytre tidsramme. Med de vilkår som er satt vil skuterkjøring i dette omfanget ikke skade naturmangfoldet. Denne kjøringen sammen med annen lovlig kjøring i området vurderes heller ikke til å medføre for stor samlet belastning på økosystemet.

Nasjonalparkstyret vurderer omsøkte tiltak, med de begrensninger som er gitt, til ikke å være i strid med formålet med vernet av Gåsvatnan landskapsvernområde, og mener derfor det kan gis dispensasjon. En vurderer det også som forsvarlig å gi en tillatelse for 3 år – for årene 2013-2015.

Saksopplysninger

Avgjørelsen kan påklages til Miljøverndepartementet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom Midtre Nordland nasjonalparkstyre.

Parter i saken:

Direktoratet for naturforvaltning Postboks 5672 Sluppen 7485 Trondheim

Fylkesmannen i Nordland Moloveien 10 8002 BODØ

Naturvernforbundet i Nordland Postboks 1447 8602 Mo i Rana

Reindriftsforvaltningen Nordland Sjøgt. 78 8200 Fauske

Saltdal kommune Kirkegt. 23 8250 Rognan

Statskog Fjelltjenesten v/ Kristian Sivertsen Postboks 63 Sentrum 7801 NAMSOS

Ole Petter Rundhaug

Nasjonalparkforvalter

Arkivsaksnr: 2013/1181-0

Saksbehandler: Ole Petter Rundhaug

Dato: 07.02.2013

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Arbeidsutvalg for Midtre Nordland nasjonalparkstyre	12/2013	13.03.2013

Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark - søknad om dispensasjon for uttak av bjørketrær, never og torv i forbindelse med skifte av tak på fjellgårdene Bredek og Granneset - Statskog Helgeland og Helgeland Museum

Forslag til vedtak

Statskog Helgeland og Helgeland Museum gis med dette dispensasjon fra inngrepsforbudet i Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark for uttak av torv til omtrekking av fjøstakene på Bredek og Granneset sommeren 2013. Det gis samtidig tillatelse til et begrenset uttak av bjørketømmer til bruk under restaureringsarbeidet og løyping av never i et begrenset omfang som del av formidlingen av fjellgårdenes natur- og kulturhistorie.

Dispensasjonen gis fra IV,pkt. 1.1 og 2.1 i verneforskriften for Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark med hjemmel i verneforskriftens IV, pkt. 2.3 og naturmangfoldlovens § 48.

Dispensasjonen gis på følgende vilkår:

- Endelig valg av sted for uttak av torv, løyping av never og uttak av bjørk skal skje i en dialog med forvaltningsmyndighet og grunneier med utgangspunkt i gjennomført kartlegging av biologisk mangfold og skjøtelsesplanen for Bredek og Granneset.
- Dispensasjonen for nevnte uttak gjelder forsommeren 2013 og/eller forsommeren 2014 så snart som mulig etter telen er ute av bakken, slik at mest mulig av vekstsesongen gjenstår.

Bakgrunn

Fjellgården Granneset er i statens eie og forvaltes av Statskog Helgeland. Gårdsanlegget består av hovedbygning, fjøs, vedlae og utedo og alle bygningene er restaurert på 1980-tallet takket være stor innsats fra Statskog, Rana Fortidsminneforening og enkeltpersoner. Rana Museum var faglig rådgiver i den forberedende fasen og restaureringsarbeidene er i hovedsak utført før vernevedtaket i 1989 og finansiert av Statskog. Det utføres årlig skjøtsel av innmarka rundt gårdsanlegget.

Fjellgården Bredek ble gitt som gave til Rana Museum, nå Helgeland Museum, på begynnelsen av 1980-tallet og består av våningshus, låve, løe, matstu, utedo og diverse løer. Bygningene er restaurert i museets regi etter tur fram til årtusenskiftet og det er nå igjen behov for vedlikehold og reparasjoner, det gjelder bl.a. for fjøs-/låvebygningen. Via Bestillingsdialogen finansieres nødvendige skjøtselstiltak for å ivareta naturmangfoldet i de verdifulle slåttemarkene som finnes rundt gården og det ble gjennomført betydelige arbeider sommeren 2012. Begge gårdene ligger innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark.

Helgeland Museum og Statskog Helgeland søker i felles søknad datert 7.februar om tillatelse til uttak av trevirke, never og torv i forbindelse med skifte av tak på låvebygningene på disse 2 fjellgårdene. Arbeidene er planlagt gjennomført sommeren 2013.

Søknaden er illustrert med bilder og klargjør på en god måte hvilke tiltak som omsøkes og hvor en konkret ønsker å få anledning til å ta ut bjørketømmer, torv og never. Søknaden følger som eget trykt vedlegg til saken

Det heter videre i søknaden:

«Det planlagte arbeidet på de to fjellgårdene vil bli utført med tradisjonelle materialer og metoder. Tidligere har det vært benyttet grunnmurspapp som underlag for torva, noe som har vist seg å være markant mindre holdbart enn never. I tillegg er det et ønske fra Statskog og Helgeland Museum at bygningene framstår som gode kunnskapskilder for lokal ressurs-utnyttelse og materialtilgang, og at selve prosessen bak arbeidet som nå gjøres får en verdi utover det rent bygningstekniske. Formidling og kunnskapsutveksling er en viktig del av det planlagte arbeidet. Restaureringene vil bli gjennomført gjennom stor grad av samarbeid mellom Statskog og Helgeland Museum».

Grunnlaget for avgjørelsen

Saltfjellet- Svartisen nasjonalpark ble etablert ved kgl.res. av 8.september 1989.

Verneforskriften forvaltes av Midtre Nordland nasjonalparkstyre.

Formålet med nasjonalparken er:

- Å bevare et vakkert og tilnærmet uberørt fjellområde med dets plante- og dyreliv og geologiske forekomster, der variasjonen i naturforholdene er særlig markert og verdifull
- I tillegg skal nasjonalparken sammen med Gåsvatnan og Saltfjellet landskapsvernområder og Storlia naturreservat bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange samiske og andre kulturminner
- Å gi allmennheten mulighet til naturopplevelse i området.

I verneforskriften for Saltfjellet-Svartisen nasjonalparken heter det bl.a.:

IV Vernesbestemmelser

1.Landskapet

Pkt. 1.2 Unntatt fra bestemmelsene i pkt 1.1. er:

- *Nødvendig vedlikehold av hytter, gammer og bygninger*

Pkt. 1.3 Midtre Nordland nasjonalparkstyre kan gi tillatelse til:

- *Nødvendige tiltak og innretninger på privat grunn for utøvelse av tradisjonell landbruksdrift*

2.Plantelivet

Pkt. 2.3 Midtre Nordland nasjonalparkstyre kan gi tillatelse til:

-Skånsomt uttak av trevirke til grunneiers egen bruk

Pkt. 8. Unntak fra vernebestemmelsene

Midtre Nordland nasjonalparkstyre kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i særlige tilfeller når dette ikke er i strid med formålet med nasjonalparken.

Skånsomt uttak av trevirke er hjemlet direkte i verneforskriften.

Uttak av torv og løyping av bjørk fortolkes ikke som tradisjonell landbruksdrift i dette tilfellet og er ikke særskilt omtalt i verneforskriftene. Denne delen av søknaden må derfor behandles etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen for dette verneområdet.

Ved ikrafttredelse av naturmangfoldloven 01.07.09 ble naturvernloven opphevet. For verneområder vernet etter naturvernloven fører dette til at verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse er satt ut av kraft (jf naturmangfoldlovens § 77 andre punktum). For Saltfjellet – Svartisen nasjonalpark er kap. IV pkt. 8 gjengitt ovenfor ikke lenger virksom. Søknader etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen skal derfor vurderes etter naturmangfoldlovens § 48 i stedet.

Etter § 48 i naturmangfoldloven kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Som grunnlag for beslutningen er søknaden også vurdert i henhold til prinsippene i naturmangfoldlovens § 8 til 12.

Vurdering

Anleggene er av NIKU vurdert til å ha stor verneverdi og framstår i dag som en viktig del av kulturhistorien i denne delen av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. For folk som tar rundturen via Stormdalshei-Granneset-Bredok-Bjøllånes er det intakte bygnings-miljøene på Granneset og Bredok en viktig del av den helhetlige opplevelsen.

Kulturminnene innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark er en viktig del av verneformålet og Midtre Nordland nasjonalparkstyre har allerede engasjert seg i restaurering av verdifulle kulturminner. I 2012 gav styret et samlet tilskudd på kr.200.000,- restaurering av disse låvebygningene.

Hovedformålet med verneområdene på Saltfjellet er å bevare et egenartet og vakkert naturlandskap, og områder med tilnærmet urørt natur. Landskapet er fredet mot inngrep, men det er bl.a. åpnet for nødvendig vedlikehold av bygninger og nødvendige tiltak og innretninger på privat grunn for utøvelse av tradisjonell landbruksdrift.

Plantelivet er fredet mot skade og ødeleggelse, men det er åpnet for skånsomt uttak av trevirke til grunneiers egen bruk. I dette tilfellet begrenses det til uttak av noen større bjørker som skal erstatte tømmerstokker som må skiftes ut. Det bør kunne åpnes for et slikt uttak forutsatt at uttaket skjer i et område som ikke skader det biologiske mangfoldet i området og ikke er skjemmende for de som besøker området.

Løyping av never og uttak av torv må vurderes i forhold til § 48 i naturmangfoldloven og det kan gjøres unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke

kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Løyping av never omsøkes her i et beskjedent omfang innenfor areal som i dag er igjengrodd innmark. Dette bør kunne tillates forutsatt at omfanget er beskjedent, estetiske hensyn ivaretas og at de besøkende informeres om bakgrunnen for tiltaket.

Uttak av torv har tradisjonelt foregått i tilknytning til gårdenes innmark og det er synlige spor etter dette i kulturlandskapet. Et slikt uttak bør kunne tillates forutsatt av eksisterende torv gjenbrukes så langt det er mulig og en velger lokalitet for uttaket med utgangspunkt i skjøtelsesplan for kulturlandskapet samtidig som estetiske hensyn ivaretas. Torvuttaket forutsettes å skje på forsommeren så snart som mulig etter telen er ute av bakken, slik at mest mulig av vekstsesongen gjenstår.

Som grunnlag for beslutningen er søknaden vurdert i henhold til prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8 – 12.

De omsøkte tiltakene er vurdert opp mot føre-var-prinsippet. Det er derfor lagt noen begrensninger i forhold til tidspunkt, omfang og valg av areal for inngrepet. Med de vilkår som er satt vil uttak av noen bjørker, torv og løyping av noen bjørkestrær i et beskjedent omfang ikke skade naturmangfoldet. Vi vurderer det heller ikke til at disse reversible inngrepene vil medføre for stor samlet belastning på økosystemet.

Konklusjon

Midtre Nordland nasjonalparkstyre vurderer omsøkte tiltak, med de begrensninger som er gitt, til ikke å gå utover verneverdiene eller være i strid med formålet med vernet av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, og mener derfor det kan gis dispensasjonen gis fra IV, pkt. 1.1 og 2.1 i verneforskriften for Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark med hjemmel i verneforskriftens IV, pkt. 2.3 og naturmangfoldlovens § 48 for gjennomføring av omsøkte tiltak.

Saksopplysninger

Avgjørelsen kan påklages til Miljøverndepartementet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Trykt vedlegg:

SØKNAD OM DISPANSASJON/TILLATELSE TIL UTTAK AV TREVIRKE, NEVER OG TORV I FORBINDELSE MED SKIFTE AV TAK PÅ FJELLGÅRDENE BREDEK OG GRANNESET I SALTFJELLET-SVARTISEN NASJONALPARK

Bakgrunn

Fjøsbygningene på begge disse gårdene er ødelagt, og sommeren 2013 må begge takene restaureres. Det planlagte arbeidet på de to fjellgårdene vil bli utført med tradisjonelle materialer og metoder. Tidligere har det vært benyttet grunnmurspapp som underlag for torva, noe som viser seg å være markant mindre holdbart enn never. I tillegg er det et ønske fra både Statskog og Helgeland Museum at bygningene fremstår som gode kunnskapskilder for lokal ressursutnyttelse og materialtilgang, og at selve prosessen bak det arbeidet som nå gjøres får en verdi utover det rent bygningstekniske. Formidling og kunnskapsutveksling er en viktig del av det planlagte arbeidet. Restaureringene vil bli gjennomført gjennom stor grad av samarbeid mellom Statskog og Rana Museum.

Denne søknaden gjelder altså henholdsvis uttak av never og torv, samt noe tømmer. Slik vi ser det skal det finnes grunnlag for spesiell tillatelse gjennom dette i verneforskriften:

I Verneforskrift for Nasjonalparken (FOR 1989-09-08 nr 893) heter det (utdrag):

Kap 1.2 (landskapet) Unntatt fra bestemmelsene i pkt 1.1. er:

- *Nødvendig vedlikehold av hytter, gammer og bygninger*

Kap 1.3 Fylkesmannen eller den fylkesmannen bestemmer kan gi tillatelse til:

- *Nødvendige tiltak og innretninger på privat grunn for utøvelse av tradisjonell landbruksdrift*

Kap 2.3 (plantelivet) Fylkesmannen eller den fylkesmannen bestemmer kan gi tillatelse til:

- *Skånsomt uttak av trevirke til grunneiers egen bruk*

Kap 8. Unntak fra vernebestemmelsene

Fylkesmannen kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i særlige tilfeller når dette ikke er i strid med formålet med nasjonalparken.

På bakgrunn av disse punktene i forskriften håper vi det skal kunne gjøres et unntak for fjellgårdene. Ikke minst er det snakk om sårt nødvendig vedlikehold av bygninger. I tillegg er dette et eksempel på tradisjonell landbruksdrift, da også skogens ressurser var essensiell for de avsideliggende fjellgårdene da de var i bruk. Da spesielt med tanke på hvilke materialer som var tilgjengelig i umiddelbar nærhet. Det åpnes også for skånsomt uttak av trevirke. Vi mener også at tiltakene har vesentlig samfunnsmessig betydning, da dette kan spre kunnskap og interesse om tradisjonelt håndverk, lokal ressurstilgang og byggeskikk, samt øke bygningenes verdi som kildegrunnlag og læringsobjekt for ettertiden. Det tas sikte på formidling og opplæring av lokale håndverkere gjennom prosjektet. Vi anser spor etter neverløyping og torvtstikking ved fjellgårdene som et supplement til mangfoldet i et slikt kulturlandskap.

Presentasjon av de enkelte tiltak med foreslåtte løsninger

NEVER

Når det gjelder never er det meste bestilt fra Sverige og vil fraktes opp med helikopter, da det er snakk om 1500 kg til sammen. Likevel ønsker vi å kunne løype noe never ved gårdene, da dette tradisjonelt sett er en sentral del av taktekkingstradisjonen. En stor tilleggsverdi av det vi gjør på gårdene gjennom å velge tradisjonelle materialer og metoder er nettopp de kunnskaper det genererer underveis, og i ettertid. Både på Granneset og Bredek har vi gode bilder som viser en mye større innmark enn det som i dag er tilfelle. Dette er nå blitt bjørkeskog. Vi ser for oss at det nettopp er i disse områdene at noe uttak av never kan foregå. Det er altså snakk om relativt ung skog, på det som ikke så langt tilbake var jordbrukspåvirkede områder. Neverløyping dreper ikke bjørka, men den får et synlig sår. Slike sår er i dag relativt ukjente kulturspor i våre skoger, og gjennom å løype her vil man få muligheten til å formidle viktig historie om byggeskikk i regionen.

Dette bildet er tatt rundt 1940 og gir et godt bilde på forholdet mellom innmark og utmark. Store områder i skråningen mot elva var slåttemark, det samme ser vi på oversiden av gården. I tillegg strekker slåttemarken seg en god del lengre øst enn det som i dag er tilfelle.

Dette bildet tatt i høst viser hvordan bjørka har tatt over store deler av det som var drevet mark bak fjøset.

Flyfoto viser dette enda tydeligere:

I de innringede områdene, hvor vi gjennom fotodokumentasjon og landskapsstudier med stor sikkerhet kan si at det har vært skjøttet innmark ser vi for oss at vi med tillatelse til dette kan løype never.

Det samme ser vi på flyfoto av Granneset nedenfor:

Vi ser at vegetasjonen skiller seg ut på flata hvor gården ligger. Da gården var i bruk kan vi se for oss at alt dette har vært åker, i dag relativt ung bjørkeskog.

Over: Foreslått område for løyping av never på Granneset.

For å motvirke at brukere av nasjonalparken skal oppfatte det som greit å fjerne never fra trærne er informasjon viktig. Hvis neverløyping blir gjennomført vil vi da sette opp en enkel informasjonstavle på henholdsvis Granneset og Bredek som forteller om neverens betydning og egenskaper som taktekkingsmateriale.

TORV

På Bredek er fjøstaket 120 kvm, på Granneset noe mindre, om lag 100 kvm. Vi vil ta vare på så mye som mulig av den torva som allerede har ligget på taket, men mye er av en slik kvalitet at det må forkastes. På Granneset har torva allerede rast ned fra taket av seg selv, så denne må skiftes ut i sin helhet. Torv kan stikkes på skogbunn/myrlendt terreng i nærheten av bygningene. Det vil selvfølgelig legges vekt på et fornuftig og skånsomt uttak av torv, blant annet gjennom å spre uttaket over flere mindre felter. De verneverdige engene på Bredek og Granneset vil ikke berøres. Hvis torv må stikkes et annet sted er eneste mulighet å frakte det inn med helikopter. Ikke bare vil dette medføre store ekstrakostnader til prosjektet, men vi mister også muligheten til å formidle og videreføre kunnskap om denne tradisjonen.

TØMMER

Tømmeret som skal skiftes ut på bygningene vil bli hugget annet sted og fraktet opp med helikopter. Det kan imidlertid dukke opp ting underveis i arbeidet som gjør at man trenger å skifte ut noe bjørk. Det søkes herved også om tillatelse til å ta ut enkelte trær i samråd med Statskog hvis dette skulle bli tilfelle.

Med vennlig hilsen
Statskog Helgeland og Helgeland Museum, Rana
v/ Maja Sætermo

SØKNAD OM DISPANSASJON/TILLATELSE TIL UTTAK AV TREVIRKE, NEVER OG TORV I FORBINDELSE MED SKIFTE AV TAK PÅ FJELLGÅRDENE BREDEK OG GRANNESET I SALTFJELLET-SVARTISEN NASJONALPARK

Bakgrunn

Fjøsbygningene på begge disse gårdene er ødelagt, og sommeren 2013 må begge takene restaureres. Det planlagte arbeidet på de to fjellgårdene vil bli utført med tradisjonelle materialer og metoder. Tidligere har det vært benyttet grunnmurspapp som underlag for torva, noe som viser seg å være markant mindre holdbart enn never. I tillegg er det et ønske fra både Statskog og Helgeland Museum at bygningene fremstår som gode kunnskapskilder for lokal ressursutnyttelse og materialtilgang, og at selve prosessen bak det arbeidet som nå gjøres får en verdi utover det rent bygningstekniske. Formidling og kunnskapsutveksling er en viktig del av det planlagte arbeidet. Restaureringene vil bli gjennomført gjennom stor grad av samarbeid mellom Statskog og Rana Museum.

Denne søknaden gjelder altså henholdsvis uttak av never og torv, samt noe tømmer. Slik vi ser det skal det finnes grunnlag for spesiell tillatelse gjennom dette i verneforskriften:

I Verneforskrift for Nasjonalparken (FOR 1989-09-08 nr 893) heter det (utdrag):

Kap 1.2 (landskapet) Unntatt fra bestemmelsene i pkt 1.1. er:

- Nødvendig vedlikehold av hytter, gammer og bygninger

Kap 1.3 Fylkesmannen eller den fylkesmannen bestemmer kan gi tillatelse til:

- Nødvendige tiltak og innretninger på privat grunn for utøvelse av tradisjonell landbruksdrift

Kap 2.3 (plantelivet) Fylkesmannen eller den fylkesmannen bestemmer kan gi tillatelse til:

-Skånsomt uttak av trevirke til grunneiers egen bruk

Kap 8. Unntak fra vernebestemmelsene

Fylkesmannen kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i særlige tilfeller når dette ikke er i strid med formålet med nasjonalparken.

På bakgrunn av disse punktene i forskriften håper vi det skal kunne gjøres et unntak for fjellgårdene. Ikke minst er det snakk om sårt nødvendig vedlikehold av bygninger. I tillegg er dette et eksempel på tradisjonell landbruksdrift, da også skogens ressurser var essensiell for de avsidesliggende fjellgårdene da de var i bruk. Da spesielt med tanke på hvilke materialer som var tilgjengelig i umiddelbar nærhet. Det åpnes også for skånsomt uttak av trevirke. Vi mener også at tiltakene har vesentlig samfunnsmessig betydning, da dette kan spre kunnskap og interesse om tradisjonelt håndverk, lokal ressurstilgang og byggeskikk, samt øke bygningenes verdi som kildegrunnlag og læringsobjekt for ettertiden. Det tas sikte på formidling og opplæring av lokale håndverkere gjennom prosjektet. Vi anser spor etter neverløyping og torvtstikking ved fjellgårdene som et supplement til mangfoldet i et slikt kulturlandskap.

Presentasjon av de enkelte tiltak med foreslåtte løsninger

NEVER

Når det gjelder never er det meste bestilt fra Sverige og vil fraktes opp med helikopter, da det er snakk om 1500 kg til sammen. Likevel ønsker vi å kunne løype noe never ved gårdene, da dette tradisjonelt sett er en sentral del av taktekkingstradisjonen. En stor tilleggsverdi av det vi gjør på gårdene gjennom å velge tradisjonelle materialer og metoder er nettopp de kunnskaper det genererer underveis, og i ettertid. Både på Granneset og Bredek har vi gode bilder som viser en mye større innmark enn det som i dag er tilfelle. Dette er nå blitt bjørkeskog. Vi ser for oss at det nettopp er i disse områdene at noe uttak av never kan foregå. Det er altså snakk om relativt ung skog, på det som ikke så langt tilbake var jordbrukspåvirkede områder. Neverløyping dreper ikke bjørka, men den får et synlig sår. Slike sår er i dag relativt ukjente kulturspor i våre skoger, og gjennom å løype her vil man få muligheten til å formidle viktig historie om byggeskikk i regionen.

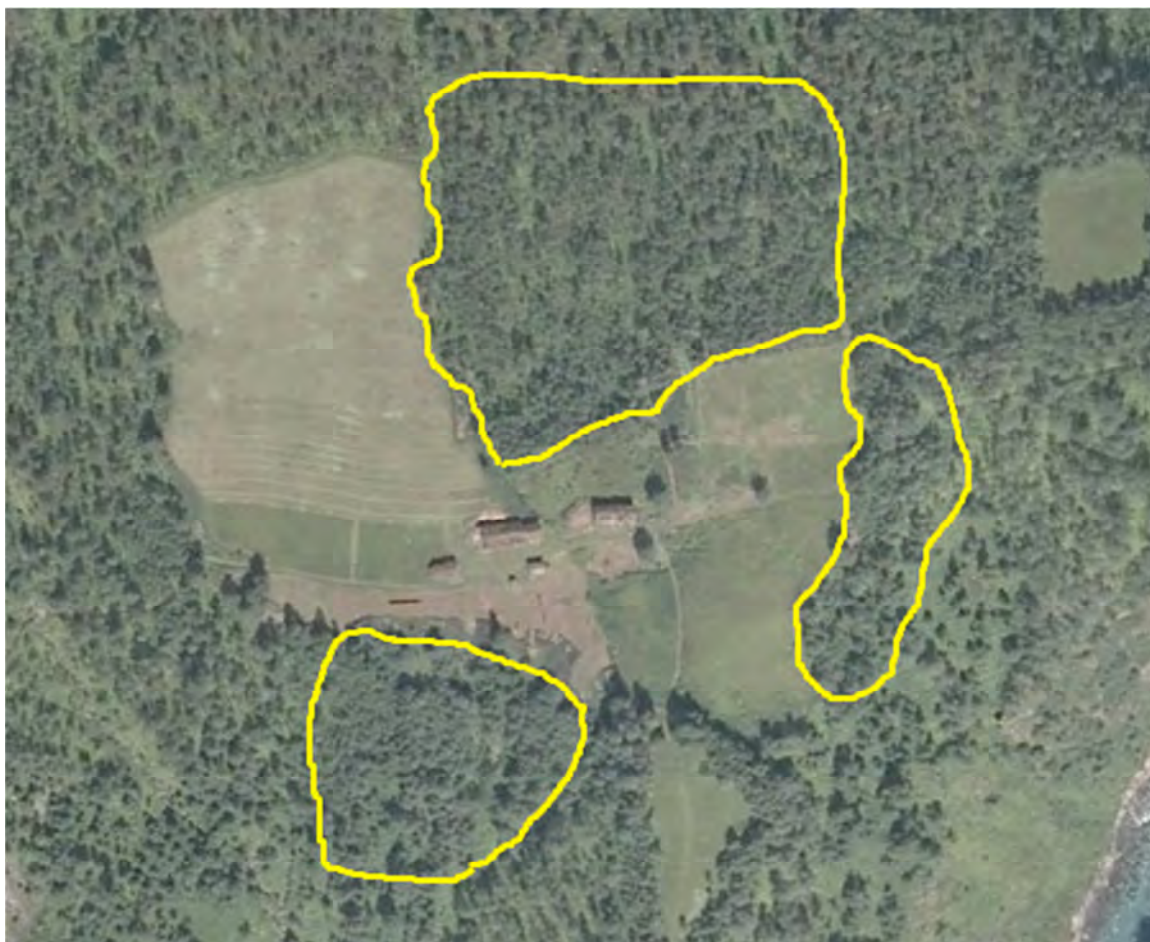
Dette bildet er tatt rundt 1940 og gir et godt bilde på forholdet mellom innmark og utmark. Store områder i skråningen mot elva var slåttemark, det samme ser vi på oversiden av gården. I tillegg strekker slåttemarken seg en god del lengre øst enn det som i dag er tilfelle.

Dette bildet tatt i høst viser hvordan bjørka har tatt over store deler av det som var drevet mark bak fjøset.

Flyfoto viser dette enda tydeligere:

I de innringede områdene, hvor vi gjennom fotodokumentasjon og landskapsstudier med stor sikkerhet kan si at det har vært skjøttet innmark ser vi for oss at vi med tillatelse til dette kan løype never.

Det samme ser vi på flyfoto av Granneset nedenfor:

Vi ser at vegetasjonen skiller seg ut på flata hvor gården ligger. Da gården var i bruk kan vi se for oss at alt dette har vært åker, i dag relativt ung bjørkeskog.

Over: Foreslått område for løyping av never på Granneset.

For å motvirke at brukere av nasjonalparken skal oppfatte det som greit å fjerne never fra trærne er informasjon viktig. Hvis neverløyping blir gjennomført vil vi da sette opp en enkel informasjonstavle på henholdsvis Granneset og Bredek som forteller om neverens betydning og egenskaper som taktekkingsmateriale.

TORV

På Bredek er fjøstaket 120 kvm, på Granneset noe mindre, om lag 100 kvm. Vi vil ta vare på så mye som mulig av den torva som allerede har ligget på taket, men mye er av en slik kvalitet at det må forkastes. På Granneset har torva allerede rast ned fra taket av seg selv, så denne må skiftes ut i sin helhet. Torv kan stikkes på skogbunn/myrlendt terreng i nærheten av bygningene. Det vil selvfølgelig legges vekt på et fornuftig og skånsomt uttak av torv, blant annet gjennom å spre uttaket over flere mindre felter. De verneverdige engene på Bredek og Granneset vil ikke berøres. Hvis torv må stikkes et annet sted er eneste mulighet å frakte det inn med helikopter. Ikke bare vil dette medføre store

ekstrakostnader til prosjektet, men vi mister også muligheten til å formidle og videreføre kunnskap om denne tradisjonen.

TØMMER

Tømmeret som skal skiftes ut på bygningene vil bli hugget annet sted og fraktet opp med helikopter. Det kan imidlertid dukke opp ting underveis i arbeidet som gjør at man trenger å skifte ut noe bjørk. Det søkes herved også om tillatelse til å ta ut enkelte trær i samråd med Statskog hvis dette skulle bli tilfelle.

Med vennlig hilsen

Statskog Helgeland og Helgeland Museum, Rana

v/ Maja Sætermo